

Nr 206.

Ankom till riksdagens kansli den 16 juni 1942 kl. 8 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till bidrag till avlöningar åt distrikts- och reservbarnmorskor m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkten 154) föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet till Bidrag till avlöningar åt distrikts- och reservbarnmorskor m. m. för budgetåret 1942/43 beräkna ett förslagsanslag av 2,400,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 335, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 22 maj 1942, föreslagit riksdagen att till Bidrag till avlöningar åt distrikts- och reservbarnmorskor m. m. för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 2,400,000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (I: 83) av herr *Sven Larsson m. fl.* och den andra inom andra kammaren (II: 133) av herr *Andersson i Falkenberg m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte utöver i riksstaten upptaget belopp anvisa ett förslagsanslag av 650,000 kronor att utgå såsom dyrtidstillägg å statens bidrag till avlöande av distrikts- och reservbarnmorskor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för detta yrkande, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen II: 133.

Över motionerna ha, efter därom i vederbörlig ordning gjord framställning, *svenska landstingsförbundets styrelse* den 4 mars 1942 och *1941 års barnmorskeutredning* den 23 mars 1942 avgivit utlåtanden, vilka fogas såsom bilagor härtill (*Bilaga A och B*).

Ifrågavarande anslag till distrikts- och reservbarnmorskor är i gällande riksstat upptaget med 2,500,000 kronor.

Enligt gällande bestämmelser utgår statsbidrag till distrikts- och reservbarnmorskas avlöning med 1,500 kronor för år jämte ålderstillägg ävensom med det lönetillägg å högst 300 kronor, vartill barnmorska, som biträtt vid mer än tjugufem förlossningar under året, må vara berättigad. För reservbarnmorska, som antagits före den 1 januari 1937, skall dock statsbidrag utgå

med högst 1,000 kronor för år jämte den särskilda tjänstgöringsersättning om högst 600 kronor, vartill hon må vara berättigad.

Häruöver må för vissa kommunalt anställda barnmorskor utgå statsbidrag med dels 400 kronor för år jämte ersättning enligt av medicinalstyrelsen fastställd taxa, dels ock den dyrtidshjälp om högst 200 kronor för år, vartill de må vara berättigade. Dyrtidshjälp tillkommer endast barnmorska, som under nästföregående kalenderår haft lägre inkomst än 1,500 kronor, dyrtidshjälpen oberäknad. Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget har ett belopp av 5,000 kronor avsetts för dyrtidshjälp åt kommunalt anställda barnmorskor.

1941 års barnmorskeutredning har den 23 mars 1942 avgivit betänkande angående barnmorskeväsendet (statens off. utredn. 1942:17). Betänkandet har sedermera varit föremål för remissbehandling.

Med hänsyn till den sena tidpunkt, vid vilken ett på utredningen grundat förslag skulle kunnat föreläggas riksdagen, har *departementschefen* ansett proposition på grundval av förslaget icke böra avlåtas till den nu samlade riksdagen.

Kungl. Maj:ts beräkning av anslaget för nästa budgetår bygger därför på antagandet, att gällande bestämmelser skola äga fortsatt tillämpning.

Distrikts- och reservbarnmorskornas avlöningsförhållanden äro utan tvivel i behov av omreglering. Belysande härför är, att flertalet landsting ansett sig böra såsom tillägg till distrikts- och reservbarnmorskorna författningsenligt tillkommande kontanta löneförmåner medgiva löneförstärkning med såväl ett fast belopp som ett rörligt dyrtidstillägg. Med hänsyn härtill måste utskottet beklaga, att löneregleringsfrågan icke kunnat föreläggas riksdagen under nu pågående session.

Utskottet.

1941 års barnmorskeutredning har föreslagit vissa åtgärder i syfte att nyttiggöra ifrågavarande befattningshavares arbetskraft utanför deras egentliga arbetsfält, nämligen främst inom den slutna förlossningsvården och den förebyggande mödra- och barnvården. I samband därmed har utredningen föreslagit vissa förbättringar i deras löneförmåner. Sålunda skulle grundlönen höjas från 1,500 kronor till 1,800 kronor och vart och ett av ålderstilläggen från 100 kronor till 180 kronor. Samtidigt skulle de särskilda ersättningar å tillhoppa högst 300 kronor per år bortfalla, vilka nu kunna tillkomma distrikts- och reservbarnmorska för biträde i den förebyggande barnvården eller för biträde vid mer än tjugufem förlossningar. Vidare skulle å de sålunda bestämda kontanta löneförmånerna utgå dyrtidskompensation, beräknad på samma sätt som rörligt tillägg och kristillägg till statens tjänstemän.

Motionärerna ha ansett, att den vid motionernas avgivande pågående utredningen icke borde stå hindrande i vägen för att tillerkänna ifrågavarande befattningshavare ett dyrtidstillägg av statsmedel å nu utgående kontanta löneförmåner. Tillägget skulle bestämmas på enahanda sätt som den av barnmorskeutredningen föreslagna dyrtidskompensationen.

Genom det opåräknade dröjsmålet med löneregleringsfrågans lösning har

motionärernas önskemål erhållit ökad vikt. Med hänsyn härtill och då ett bifall till motionerna icke kan anses innebära ett föregripande av det slutliga beslutet i nämnda fråga, har utskottet funnit sig böra tillstyrka, att en avlöningsförstärkning i form av ett procentuellt lönetillägg provisoriskt beredes distrikts- och reservbarnmorskorna av statsmedel i huvudsaklig överensstämmelse med motionärernas förslag. På motsvarande sätt som grundlön och ålderstillägg bör ifrågavarande procentuella tillägg utgå såsom bidrag till landstingen för bestridande av deras kostnader för befattningshavarnas avlöande. Det procentuella tillägget bör vidare beräknas allenast på de av statsmedel utgående löneförmånerna. I anslutning till vad barnmorskeutredningen och landstingsförbundets styrelse yttrat anser utskottet, att nämnda tillägg bör utgå från och med den 1 juli 1942 tills vidare intill dess en blivande lönereglering för distrikts- och reservbarnmorskorna må träda i kraft. På Kungl. Maj:t torde böra ankomma att meddela erforderliga föreskrifter i ämnet.

Kungl. Maj:ts beräkning av medelsbehovet för nästa budgetår har i och för sig icke givit utskottet anledning till erinran. Den årliga kostnaden för det av utskottet förordade procentuella tillägget, vilket torde böra bestridas från nu ifrågavarande anslag, kan vid ett rörligt tillägg om 15 procent och ett kristillägg om 14 procent enligt en i barnmorskeutredningens betänkande använd beräkningsmetod uppskattas till i runt tal 600,000 kronor. Enär statsbidragen utbetalas i efterskott för kalenderår bör medelsbehovet för ifrågavarande tillägg för nästa budgetår beräknas till halva detta belopp eller 300,000 kronor. Det av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet bör alltså höjas till (2,400,000 + 300,000) 2,700,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 83 och II: 133, till *Bidrag till avlöningar åt distrikts- och reservbarnmorskor m. m.* för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2,700,000 kronor.

Stockholm den 16 juni 1942.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 205.

Bilaga A.

Till statsutskottet.

Genom remiss den 13 februari 1942 har statsutskottet hemställt att svenska landstingsförbundet snarast möjligt ville avgiva yttrande över två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr Sven Larsson m. fl. (I: 83), den andra inom andra kammaren av herr A. Andersson i Falkenberg m. fl. (II: 133), om dyrtidstillägg å statens hidrag till avlönande av distrikts- och reservbarnmorskor. Med anledning härav får förbundets styrelse värdsamt anföra följande.

Utgångspunkten för 1937 års reform av barnmorskeväsendet var, att staten skulle bestrida den kontanta lönen till distrikts- och reservbarnmorskor, medan landstingen skulle svara för kostnaderna för bostad, förbrukningsartiklar m. m. för sagda barnmorskor. Emellertid sattes den kontanta lönen till så lågt belopp, 1,500 kronor jämte 3 ålderstillägg om 100 kronor efter resp. 3, 6 och 9 års tjänst, att redan vid riksdagsbehandlingen av ärendet år 1937 önskemål uttalades, att landstingen skulle bevilja tillskott till den kontanta lönen. Så har också skett i betydande omfattning, särskilt sedan landstingsförbundet efter förhandlingar med svenska barnmorskeförbundet år 1939 förordat, att landstingen skulle höja sagda barnmorskors kontanta lön till 1,800 kronor jämte 3 ålderstillägg om 180 kronor. För närvarande bevilja sålunda samtliga landsting med undantag av fyra tillskott av växlande storlek till barnmorskornas kontanta löner.

Då den nuvarande kristiden begynte, beviljade landstingen rörliga tillägg å sina befattningshavares löner enligt ett av landstingsförbundet framlagt förslag. Sedermera hava jämväl särskilda kristillägg tillkommit. För närvarande utgå rörligt tillägg och kristillägg enligt detta förslag till de landstingens befattningshavare, som ej hava fritt vivre, med 14.8 procent. Då distrikts- och reservbarnmorskorna hittills icke erhållit någon dyrtidskompensation å den statliga delen av den kontanta lönen, hava landstingen sett sig nödsakade att i viss utsträckning bevilja dessa barnmorskor rörliga tillägg. Dessa utgå efter varierande grunder, såsom närmare framgår av följande översikt.

I Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar norra, Kalmar södra, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län utgå dessa tillägg enligt förbundsstyrelsens ovannämnda förslag, å såväl den statliga minimilönen som landstingens lönetillskott. Rörligt tillägg enligt samma grunder utgår i Stockholms län å landstingens lönetillskott men däremot ej å statens bidrag samt i Blekinge län å den statliga minimilönen men ej å landstingets lönetillskott. I Gotlands och Värmlands län utgår tillägget med 10 procent resp. 17.4 procent. I tilläggsunderlaget får som regel ej inräknas de särskilda ersättningarna för antalet förlossningar och ej heller utgående kallortstillägg (i Norrbottens län). I åtta landstingsområden utgår intet dyrtidstillägg till barnmorskorna.

Enligt en inom förbundets byrå företagen preliminär beräkning belöpa sig landstingens utgifter för lönetillskott av olika slag samt för dyrtidskom-

pensation till distrikts- och reservbarnmorskorna till c:a 600,000 kronor för år 1942.

Med hänsyn till bl. a. den starkt ökade ekonomiska belastning, som barnmorskeväsendet sålunda förorsakat landstingen, ingick förbundsstyrelsen år 1940 med en framställning till Kungl. Maj:t, att staten skulle påtaga sig hela kostnaden för barnmorskornas kontanta löner, och föreslog, att dessa skulle ökas till 1,800 kronor med tre ålderstillägg om 180 kronor. Denna framställning torde ha överlämnats till den föregående år tillsatta barnmorskeutredningen.

Enligt vad styrelsen under hand erfarit, torde sagda utredning komma att inom några veckor framlägga sitt betänkande, innebärande bl. a. förslag till löneroglering för berörda barnmorskor. Under förutsättning att detta förslag kan föreläggas årets riksdag, skulle den löneroglering, sakkunniga föreslå, kunna träda i kraft den 1 januari 1943. Under sådana förhållanden skulle behov av dyrtidskompensation å den statliga minimilönen föreligga endast för första hälften av nästa budgetår. Även om skäl enligt styrelsens mening kunna anföras för att dyrtidskompensationen erhåller retroaktiv karaktär, anser sig dock styrelsen icke böra ifrågasätta en dylik anordning.

Önskemålet, att staten beviljar dyrtidskompensation åt hithörande barnmorskor, finner styrelsen välgrundat och innebära en gärd av rättvisa mot såväl barnmorskor som landsting. Särskilt barnmorskorna i de landstingsområden, där hittills varken dyrtidstillägg eller lönetillskott beviljats av landstingsmedel, ha drabbats hårt av rådande dyrtid, och det måste anses oundgängligen nödvändigt, att dessa beredas någon kompensation för de stegrade levnadskostnaderna. I de län, där landstingen påtagit sig att lämna dyrtidskompensation åt barnmorskorna, synes det rättvist, att denna börda, i vad den avser det statliga lönebidraget, avlyftes från landstingen, vilka ju som av det föregående framgår, måst påtaga sig väsentligt större kostnader för barnmorskeväsendet, än vad som ursprungligen ifrågasattes.

Styrelsen får sålunda för sin del tillstyrka, att statligt dyrtidstillägg enligt för statens befattningshavare gällande grunder får utgå under senare hälften av innevarande år å statens bidrag till avlönande av distrikts- och reservbarnmorskor.

Stockholm den 4 mars 1942.

För Svenska landstingsförbundets styrelse:

ERIK FAST.

/ Ivar Dahlgren.

Bilaga B.

Till riksdagens statsutskott.

Genom remiss den 27 februari 1942 har Eders Kungl. Maj:t anbefallt 1941 års barnmorskeutredning att till riksdagens statsutskott avgiva yttrande över motion nr 133 i andra kammaren av herr Andersson i Falkenberg m. fl. om dyrtidstillägg å statens bidrag till avlönande av distrikts- och reservbarnmorskor.

Till fullgörande härav får utredningen anföra följande.

Enligt lagen den 4 juni 1937 (nr 298) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. skall distriktsbarnmorska åtnjuta kontant lön av minst 1,500 kronor för år jämte tre ålderstillägg, vardera å 100 kronor. Till distriktsbarnmorskas årliga avlöning bidrager staten med 1,500 kronor jämte belopp motsvarande till henne utgående ålderstillägg. Dessutom skall av landstingsmedel bestridas kostnaderna för till distriktsbarnmorskorna utgående naturaförmåner. På statens bidrag och ålderstillägg utgår enligt nuvarande bestämmelser icke någon av staten bekostad dyrtidskompensation, utan härutinnan har flertalet huvudmän måst tillgodose befattningshavarna genom lönetillskott.

I ett denna lag avgivet betänkande med utredning och förslag angående barnmorskeväsendet har 1941 års barnmorskeutredning bland annat föreslagit, att till distrikts- och reservbarnmorskorna skulle utgå en grundlön av 1,800 kronor jämte tre ålderstillägg, vart och ett å 180 kronor. Såsom nämnts har någon kompensation av statsmedel för ökade levnadskostnader icke utgått till barnmorskorna, utan sådan kompensation har i förekommande fall bestritts av huvudmannen och har då i regel innefattat visst procentuellt tillägg såväl på naturaförmånerna som på den kontanta lönen. Det har syntts utredningen skäligt, att staten nu bör svara för den del av dyrtidskompensationen, som faller på den kontanta lönen, vadan utredningen föreslår, att å statsbidrag till lön och ålderstillägg skola utgå rörligt tillägg och kristillägg enligt de för statens tjänstemän gällande grunder.

Av vissa skäl torde det icke vara möjligt att genomföra de av utredningen föreslagna ändrade grunderna för distriktsbarnmorskornas avlöning tidigare än den 1 januari 1943. Utredningen får vid sådant förhållande tillstyrka bifall till motionen på sådant sätt, att det av motionärerna föreslagna dyrtidstillägget utgår för tiden från och med den 1 juli 1942 intill årets slut i avvaktan på att utredningens förslag angående ändrade grunder för distriktsbarnmorskornas avlöningsförmåner må komma att träda i kraft den 1 januari 1943.

Stockholm den 23 mars 1942.

För 1941 års barnmorskeutredning:

JOHN BYTTNER.

/ Sten-Eric Heinrici.